

АКЦИОНИ ПЛАН ЗА ЗАШТИТУ ЗЕМЉИШТА, ВАЗДУХА И ВОДЕ НА СТАРОЈ ПЛАНИНИ У ПРЕКОГРАНИЧНОМ РЕГИОНУ ПИРОТ- МОНТАНА

**Пројекат СВ007.1.32.361 “Заједничке прекограничне иницијативе за
развој еколошки здравог региона” финансиран од стране Interreg ИПА
Програм прекограничне сарадње Бугарска-Србија CCI No
2014TC16I5CB007**

Овај пројекат се кофинансира од стране Европске уније кроз Interreg-ИПА Програм прекограничне сарадње Бугарска-Србија. Ова публикација је направљена уз помоћ средстава Европске уније кроз Interreg ИПА Програм прекограничне сарадње Бугарска-Србија под бројем CCI No 2014TC16I5CB007. Јединствено одговорно лице за садржај ове публикације је Технолошки институт аквакултуре и ни на који начин не може бити тумачен као став Европске уније или Управљачког тела програма

Садржај

УВОД.....	2
1. ОКРУГ МОНТАНА.....	3
2. ПИРОТСКИ ОКРУГ	4
3. ЗЕМЉИШТЕ.....	5
ЗНАЧАЈ ЗЕМЉИШТА У ПРЕКОГРАНИЧНОМ РЕГИОНУ ПИРОТ-МОНТАНА	5
4. ВОДА.....	7
ЗНАЧАЈ ВОДЕ У ПРЕКОГРАНИЧНОМ РЕГИОНУ ПИРОТ-МОНТАНА	7
5. ВАЗДУХ.....	9
ЗНАЧАЈ ВАЗДУХА У ПРЕКОГРАНИЧНОМ РЕГИОНУ ПИРОТ-МОНТАНА	9
6. ПРИНЦИПИ ЗА ПРЕВЕНЦИЈУ ЗЕМЉИШТА, ВАЗДУХА И ВОДЕ У ПРЕКОГРАНИЧНОМ РЕГИОНУ ПИРОТ-МОНТАНА	10
7. ВИЗИЈА, МИСИЈА И ЦИЉЕВИ ЗАЈЕДНИЧКОГ АКЦИОНОГ ПЛАНА ЗА ПРЕВЕНЦИЈУ ЗЕМЉИШТА, ВАЗДУХА И ВОДЕ У ПРЕКОГРАНИЧНОМ РЕГИОНУ ПИРОТ-МОНТАНА	11
7.1 ВИЗИЈА	11
7.3. ЦИЉЕВИ.....	12
8. МОДЕЛИ ЗАЈЕДНИЧКИХ НАПОРА ЗА ПРЕВЕНЦИЈУ ЗЕМЉИШТА, ВАЗДУХА И ВОДЕ У ПРЕКОГРАНИЧНОМ РЕГИОНУ ПИРОТ-МОНТАНА.....	12
9. S.W.O.T и L.O.A.D анализе	14
S.W.O.T.....	14
L.O.E.D.	14

УВОД

Превенција земљишта, ваздуха и воде је од виталног значаја за живот на планети. Њихово загађење може довести до штетних загађења за људе као и за биљне и животињске врсте. Предузимање мера за њихову заштиту постају све више неопходне.

Текући документ је Акциони план за заштиту земљишта, ваздуха и воде Старе планине у прекограничном региону Пирот-Монтана. Његови главни циљеви су нагласити важност наведених природних ресурса, као и понудити позитивне заједничке моделе за очување и побољшање њиховог квалитета. Предложени модели ће послужити за постизање три главна циља:

- 1. Превенција и унапређење услова земљишта у прекограничном региону Пирот-Монтана;**
- 2. Превенција и унапређење квалитета ваздуха у прекограничном региону Пирот-Монтана;**
- 3. Превенција и унапређење стање вода у прекограничном региону Пирот-Монтана;**

Прекогранична регија Пирот-Монтана има богато и предивно окружење. Обухвата многа заштићена подручја и паркове природе, које не карактерише само туристичка атрактивност и прилика за економски развој и просперитет у том правцу, већ такође одражава дух, природу и лепоту Балканског полуострва. Предузимање превентивних мера за минимизирање ризика за земљиште, ваздух и воду је од значаја за очување читавог окружења.

Текући документ утврђује заједничке мере за заштиту земљишта, ваздуха и воде у прекограничном региону Пирот-Монтана.

Мере су у потпуности у складу са следећим документима:

1. Општински план за развој општине Монтана 2014-2020;
2. Стратегија одрживог развоја града Пирота 2015-2020;
3. Европска 2020 Стратегија : Стратегија за паметан, оджив и инклузивни раст.
4. Натура 2000.

1. ОКРУГ МОНТАНА

Округ Монтана се простире на територији од укупне површине од 3 635 км² и налази се у централном делу северозападне Бугарске. На југозападу, подручје се граничи са Србијом, а њена северна граница је државна граница са Румунијом - река Дунав. Три земље имају добре могућности за прекограничну сарадњу у еколошком, економском и социјалном смислу, што може имати позитиван утицај и чак је препоручљиво.

У управном одељењу округа налази се једанаест општина: Берковица, Боичиновци, Брусарци, Вршец, Валчердрам, Георги Дамјаново, Лом, Медковец, Монтана, Чипровци и Јакимово..

Рељеф Монтанског округа је разноврстан. Покрива Петроханско седло, на југу прелази у планину, покривајући делове Балкана, а њен северни део се налази у Дунавској равници. Клима овог региона је влажна континентална и карактеришу је ниске температуре зими и високе температуре лети. Подручје има велико шумско богатство, укључујући црни бор, смреку, храст, букву, различито жбуње и биље. У том подручју постоје минерали као што су гранит, кречњак, индустријски минерали, флуориди и дијабазе. Између река Цибрице и Лома пронађено је лежиште угља лигнита, који се простире на 300 км². Њихова калорична вредност је ниска и стога се не експлоатишу. У селима Копиловци, Говецда и Далги Дел су откривене руде бакра, сребра и злата, а у општини Чипровци - олово, гвожђе и сребро. Њихов квалитет није висок и због тога њихова економска вредност није велика.

Један од највреднијих природних ресурса региона су минерални извори који су од националног значаја. Топли минерални извори налазе се у селима Спанчевци, Вршец, Боровци, Замфирово и Барзиа.

Мрежа река Монтана укључује реке Лом, Огоста, Цибрица и многе њене притоке. Реку Лом чине мање притоке и извори из главног гребена Старе планине села Горњи Лом. На територији округа налазе се следећа заштићена подручја:

1. **Заштићено подручје "Копрен – Равно Буче - Деинатца - Калиматица ";**
2. **Заштићено подручје "Рибранитци Орсова ";**
3. **Заштићено подручје "Калето";**
4. **Заштићено подручје "Китка ";**
5. **Заштићено подручје "Уручник";**
6. **Заштићено подручје "Ускето";**
7. **Резерват "Горња Кориа";**
8. **Резерват "Ибиша "**

Наведена заштићена подручја представљају природне знаменитости које карактеришу богати природни ресурси. На територији општине Монтана налазе се бројни извори, водопади, камене формације, земљане пирамиде, пешчане дине и налазишта минерала. Они су изузетно важни због своје јединствености и за развој туризма у овој области и за развој науке.

2.ПИРОТСКИ ОКРУГ

Пиротски округ се налази на југоисточном делу Србије и простире се на 2761 км².

Административни центар округа је град Пирот, који се налази на реци Нишави.

Релјеф подручја је разноврстан.

У општини Пирот постоји 72 насеља: 1 град - Пирот, који је центар региона и 71 село.

Подручје карактерише прелепа природа и велики потенцијал за развој туризма. Разлог за то су велики простори нетакнуте природе, простране планинске шуме, чиста језера, реке и шаролика вегетација.

Слив река Старе планине припада црноморском сливу. Све реке у Србији на територији Старе планине уливају се у Тимок и Нишаву. Река Нишава извире испод врха „Ком“, који се налази у Бугарској, а Тимокизвире испод врха „Бабин зуб“, који се налази у Србији. Подручје Србије карактеришу бројне реке и потоци, као што су реке Јеловичка и Дојкиначка која се улива у реку Височицу, која се спаја са реком Теплодолском, а затим формира реку Темштица која се улива у реку Нишаву.

Масив Старе планине у Србији карактерише укупна површина од 1802 км². Влада Републике Србије је 1997. године прогласила Стару планину заштићеним парком природе на територији од 142.000 ха.

Природне знаменитости и резервати који чине Парк природе Стара планина су:

1. **На територији општине Књажевац : “Бабин зуб”; “Голема река ”; Драганиште ;**
2. **На територији града Пирота : Црни бор ; Смирче , Вражја глава, Храст Лужњак , Копрен, Три чуке**

Парк природе Стара Планина карактерише богат биодиверзитет и богатство природних знаменитости. Предузимање прекограничних мера за заштиту еколошки чисте природе у прекограничном региону је од суштинског значаја за очување јединствености Старе планине.

3. ЗЕМЉИШТЕ

ЗНАЧАЈ ЗЕМЉИШТА У ПРЕКОГРАНИЧНОМ РЕГИОНУ ПИРОТ-МОНТАНА

Земљиште је сложен природни систем који се ствара од минералних честица, органских материјала, воде, гасова, макро и микро организама. Минералне честице формирају масу и органску материју чине од 10% до 20% хемијског састава земљишта. Она се доживљава као живи систем зато што има константно важну улогу у процесу формирања или дезинтеграције (тзв. ерозија). На основу ових чињеница, може се закључити да без покривања земљишта природна и културна вегетација није могућа. Покривање тла је посебно важна компонента природног окружења. Формиране милионима година, међусобне везе између других компоненти природног окружења (стене, воде, клима, вегетација, људска активност) су рефлектоване и обликоване.

Захваљујући својој плодности, покривеност земљишта је такође веома важан природни ресурс. Земљиште има велику вредност у пољопривреди. Као резултат људске активности, плодност земљишта може се променити (повећати или смањити) или сачувати. Постоје три типа плодности - природни, потенцијални и економски. Први се односи на присуство хумуса и других хранива насталих током дугог периода природног развоја тла.

Потенцијална плодност повезана је са могућношћу вештачког повећања хранљивих материја у земљишту додавањем ђубрива природног или вештачког порекла. Економска плодност се изражава вредношћу пољопривредне производње по јединици површине на датом типу земљишта.

Значајну пажњу треба посветити односу чистоће земљишта и флоре и фауне. Са загађењем земљишта не може бити одрживе популације биљних врста које расту у својим одређеним подручјима и на одређеној надморској висини. Биљке су главни фактор чистоће ваздуха и привлачења туриста са економске тачке гледишта. Овде долази значај фауне. Без добро развијене флоре, не постоји начин да се има погодно станиште за различите животиње, гмизавце и птице којима је потребна таква животна средина. Период деградације већине супстанци је знатно дужи када се налазе у земљишту него када су у ваздуху или води.

Осим што земљиште зависи од свих врста привредних активности и служи одржавању живота различитих екосистема, оно је и основни предуслов за живот друштва. Свака грађевинска активност представља озбиљан ризик од контаминације земљишта. Процес грађевинских радова најчешће почиње чишћењем вегетације на одређеном подручју, затим се уклања горњи слој земљишта, чиме се повећава могућност ерозије тла. Такође, почетно уклањање и накнадна обнова слоја земљишта може довести до структурних промена. Саставни део изградње је опасност од контаминације различитим врстама хемикалија из употребљених материјала, који у већини случајева имају низ топлјивих састојака који узрокују трајно оштећење квалитета земљишта. Ефекти на подземне и површинске воде такође морају бити процењени. У случају несрећног случаја, штета може расти експоненцијално током времена, због немогућности одмазде и потешкоћа у дефинисању проблема. На многим местима се подземне воде користе директно за пиће. Ово је стандардна пракса, посебно на местима где не постоји инфраструктура за водоснабевање и пречишћавање, јер она остаје најпоузданији извор за снабдевање питком водом јер избегава сваки ризик површинске контаминације водних тела.

Један од главних ризика за контаминацију земљишта је сточарство. Недостатак доброг управљања животињским отпадом и отпадом воде у сточарству често доводи до загађења водених тела и земљишта у близини.

Земљишта у прекограничном региону Пирот-Монтана део су подгрупе Карпатско-дунавског земљишта и средњег копненог појаса Старе планине. Планински масив Старе планине, познат и као појас смеђих шумских земљишта, покрива подручја од 600 до 1800 м надморске висине. Формирана је углавном од смеђих шумских земљишта. На територији региона се шире и земљишта - Luvisols као Planosols. Карактеристична киселост, њихово коришћење постаје тешко и ерозија постаје горући проблем. Стога је неопходно предузети мере за њихову заштиту.

Поред чињенице да је чистоћа земљишта фундаментални фактор за флору и фауну, подједнако је важна и за воде у региону. Однос између воде и земљишта је двостран. Вода је важан фактор за проток и реализацију свих процеса формирања земљишта.

4.ВОДА

ЗНАЧАЈ ВОДЕ У ПРЕКОГРАНИЧНОМ РЕГИОНУ ПИРОТ-МОНТАНА

Скрећући пажњу на воде на Старој планини, а посебно на прекогранични регион Пирот-Монтана, треба нагласити да су они главна сила која утиче на формирање рељефа региона. Вода је главни ресурс за постојање било ког биолошког живота на земљи, и у великој мери ресурс који је веома важан економски фактор. Највећи ризици за загађење вода сваке врсте произлазе из пољопривреде и рударства. У пољопривреди, ови ризици су углавном резултат употребе ђубрива и препарата са повећаним садржајем азота и других нитратних материја, што негативно утиче на квалитет воде. Неке од ових супстанци такође представљају ризик по људско здравље. Загађивачи овог типа не представљају велику опасност у дренираним водама где је ниво отопљеног кисеоника већи, али у статичким или подземним, ризик од неповољних дугорочних ефеката је значајан. Ови ризици су уско повезани са климом и годишњим добрима. Појављују се углавном у летњим месецима, када се температура ваздуха повећава. Воде могу постати неприкладне за пољопривредне сврхе, али и неприкладне у економском смислу за туризам, разоноду и забаву. Овакви типови загађења су резултат прекомерне или неодговарајуће употребе органских и минералних ђубрива као и њихових деривата.

Већи део загађења воде узрокован је случајним или намерним испуштањем супстанци у водна тела, која на први поглед нису штетна или токсична. То се може десити изненада или током веома дугог временског периода. Такви типови отпада могу бити, на пример, млечни отпад, прочишћене или необрађене отпадне воде, храна или текстилни отпад, хотелски и бањски комплекси, итд. Зашто неотровне материје могу изазвати веома озбиљне проблеме за воду, земљиште и околну флору и фауну? Разлог за то је лако разградивост таквих супстанци. У загађеној реци са стабилним екосистемом, сви живи организми у њој навикли су на садржај одређене количине кисеоника у води. Код неконтролисаног испуштања великих количина отпада, хемијског састава, количине кисеоника и нутријената у води се мења. Такво загађење може довести до наизглед невидљивог нестанка малих организама да достигне нивое супстанци опасних за људско здравље, као што је амонијак.

Ризик представља и испуштање топле воде, као и хлађење електрана, индустријских турбина или других сличних постројења. Када се ова вода испушта у водна тела, густина, врста и биологија воде могу се променити. Такво загађење може бити штетно као последица токсичног отпада.

Прекогранични регион Пирот-Монтана карактерише богатство воде. Одатле извиру две бугарске реке - Огоста и Лом. Уливајући се у Дунав, они формирају замршену мрежу многих мањих река, као што су Дулгоделла, Превалски и Чипровска, од реке Огоста - Чупрене река и Чупренска река од реке Лом. Ове реке и њихове притоке формирају рељеф региона. Одводне воде су од посебног значаја за реке и због тога се често уочавају нагле флукутације у количини воде река. Током лета и јесени постоји низак водостај, а у зимским и пролећним сезонама настају велики извори воде због јаких киша и отапања снега. Главне високо водне реке су уочене између марта и јуна. Остале реке у региону су: Нишава, Јерма, Расничка река и Темштица.

5. ВАЗДУХ

ЗНАЧАЈ ВАЗДУХА У ПРЕКОГРАНИЧНОМ РЕГИОНУ ПИРОТ-МОНТАНА

Загађење ваздуха има јак утицај на животну средину. Међутим, ваздух може бити загађен оближњом околином. Када је уништена флора и фауна, могућност загађења ваздуха се повећава. Загађени ваздух директно оштећује људско здравље. Ово је локални, паневропски и међународни проблем, јер се загађење на датој локацији може пренети на другу због атмосферских услова и промена.

У већини случајева загађивачи ваздуха су узроковани људима, али могу имати и природно порекло. Најчешће се ради о изгарању фосилних горива у индустријској производњи или из електрана, загревању чврстог горива у многим домаћинствима у насељима, процесима у хемијској и рударској индустрији, пољопривреди и др.

Квалитет ваздуха се одређује различитим спецификацијама, без загађивача који прелази прописане стандарде. Да би се пратио квалитет, потребно је периодично мерити и проматрати промене у претходним периодима. Квалитет ваздуха директно зависи од спољашњих вештачких загађивача и због тога мора бити успостављена одговорна контрола загађења.

Ваздух, посебно у ризичним подручјима, као што су велика насеља или индустријске зоне са великим предузећима, треба периодично мерити, а податке треба упоредити са претходно постављеним циљевима. Ако се прекораче унапред одређени максимални нивои за одређене честице, мора се пратити контаминирани регион и открити извор загађења. Потребно је предузети неопходне мере да се спречи контаминација, у зависности од њених узрока и извора.

Друга важна чињеница је да у близини хемијских фабрика које загађују ваздух емитовањем токсичних гасова, екосистеми су нарушили основне функције. Често због промена у структури ваздуха, многе биљне врсте не напредују и умиру. Слично томе, индустријска постројења која емитују велике количине прашине у атмосферу, као што су цементаре исто утучу. Овај фуг има облик облака који се преносе на десетине километара од фабрике и имају негативан утицај.

6. ПРИНЦИПИ ЗА ПРЕВЕНЦИЈУ ЗЕМЉИШТА, ВАЗДУХА И ВОДЕ У ПРЕКОГРАНИЧНОМ РЕГИОНУ ПИРОТ-МОНТАНА

Постојећи акциони план садржи следеће заједничке принципе за превенцију земљишта, ваздуха и воде у прекограничном региону Пирот-Монтана:

ПРИНЦИПИ ЗА ПРЕВЕНЦИЈУ ЗЕМЉИШТА, ВАЗДУХА И ВОДЕ У ПРЕКОГРАНИЧНОМ РЕГИОНУ ПИРОТ-МОНТАНА

- ❖ СПРЕЧАВАЊЕ ЗАГАЂЕЊА ЗЕМЉИШТА, ВАЗДУХА И ВОДЕ;
- ❖ СПРЕЧАВАЊЕ РИЗИКА ЗА ЗДРАВЉЕ ЉУДИ;
- ❖ СПРЕЧАВАЊЕ РИЗИКА ЗА ОКОЛИНУ;
- ❖ ИНТЕГРИСАЊЕ ЕВРОПСКИХ ПОЛИТИКА И ДОБРЕ ПРАКСЕ НА ЗАШТИТИ ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ;
- ❖ ПОВРЕМЕНО ИНФОРМИСАЊЕ ГРАЂАНЕ О СТАЊУ И РИЗИЦИМА ОЧУВАЊА ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ;
- ❖ УСПОСТАВЉАЊЕ ПРЕТПОСТАВКИ ЗА АКТИВНО УЧЕШЋЕ ГРАЂАНСТВА У ПРОЦЕСУ ОДЛУЧИВАЊА ЗА ЗАШТИТУ ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ.

7. ВИЗИЈА, МИСИЈА И ЦИЉЕВИ ЗАЈЕДНИЧКОГ АКЦИОНОГ ПЛАНА ЗА ПРЕВЕНЦИЈУ ЗЕМЉИШТА , ВАЗДУХА И ВОДЕ У ПРЕКОГРАНИЧНОМ РЕГИОНУ ПИРОТ-МОНТАНА

7.1 ВИЗИЈА

ВИЗИЈА
Еколошки чист прекогранични регион , карактеристичан по зеленој и привлачној природи , достигнутом одрживом и економском развоју и обезбеђеном квалитету животне средине .

7.2. МИСИЈА

МИСИЈА
Спречавање ризика од загађења земљишта, ваздуха и воде у прекограничном региону Пирот-Монтана.

7.3. ЦИЉЕВИ

Из постављене визије и мисије садашњег Заједничког акционог плана за превенцију земљишта ваздуха и воде у прекограничном региону Пирот-Монтана, јављају се следећа три главна циља:

1. Превенција и побољшање стања земљишта у прекограничном региону Пирот-Монтана;
2. Превенција и побољшање квалитета ваздуха у прекограничном региону Пирот-Монтана;
3. Спречавање и побољшање стања вода у прекограничном региону Пирот-Монтана.

8. МОДЕЛИ ЗАЈЕДНИЧКИХ НАПОРА ЗА ПРЕВЕНЦИЈУ ЗЕМЉИШТА, ВАЗДУХА И ВОДЕ У ПРЕКОГРАНИЧНОМ РЕГИОНУ ПИРОТ-МОНТАНА

ЗЕМЉИШТЕ	1. Спровођење студије за добијање тачних информација о степену контаминације земљишта; 2. Успостављање и имплементација заједничког система мониторинга контаминације земљишта; 3. Стварање заједничког програма одговорног надзора; 4. Успостављање заједничког плана за контролу загађења од предузећа; 5. Употреба стајског ђубрива у пољопривредне сврхе у одговарајућим количинама за потребе третираних биљака; 6. Организовање заједничких кампања за подизање свести и укључивање грађана у креирање и спровођење политика заштите животне средине; 7. Израда заједничког плана за спречавање нових извора загађења; 8. Јачање регулативе о загађивању животне средине; 9. Промовисање употребе нових технологија које имају мање неповољан ефекат на земљиште; 10. Управљање отпадом животиња и отпадом воде.
ВАЗДУХ	1. Спровођење контроле квалитета ваздуха; 2. Спровођење анализе извора штетних емисија на територији прекограничног региона, ради њихове превенције; 3. Побољшање квалитета ваздуха: Израда новог програма за смањење нивоа загађивача ваздуха; 4. Коришћење иновативних инструмената за спречавање загађења.
ВОДА	1. Непосредно ангажовање и благовремено информисање општина на територији прекограничног региона о приликама које могу проузроковати директне или индиректне штете на водним тијелима на њиховим територијама; 2. Управљање вештачким водним базенима; 3. Контрола животињског отпада / најчешће

	узгајивачи стоке прикупљају велике количине животињског отпада на једном месту, а земљиште је у директном контакту с ђубривом Кишница чува већину остатака отровне хране и продире кроз тло кроз земљу. Такође, животиње се често узгајају у шталама које нису погодне за сакупљање и пречишћавање канализације, и оне се слободно сипају у земљиште или у јаме, што даље концентрише контаминацију. Да би се то избегло, ђубриво се мора складиштити у посебно дизајнираним базенима за цемент. Базени морају испуњавати стандарде који осигуравају да никаква отпадна вода не може исцурити у земљу У таквом базену, стајско ђубриво мора стајати најмање 6 месеци како би се могло користити у пољопривредне сврхе /. 4. Спровођење контроле метода пречишћавања и емисија које се добровољно или ненамерно испуштају у природу. Отпадне воде из индустрије садрже загађиваче. Свака врста производње производи строго индивидуално и различите врсте отпадних вода. 5. Стварање нових централизованих постројења за пречишћавање отпадних вода и инфраструктуре водоснабдевања; 6. Увођење савремених локалних система за пречишћавање, као што су одвојени суви тоалети и вештачка отпадна језера, као и третман вода одговарајућим препаратима; 7. Спровођење јавних активности у којима су грађани директно укључени у заштиту вода.
--	--

9. S.W.O.T и L.O.A.D анализе

S.W.O.T.	L.O.E.D.
Снаге	Побољшање
1. Богати природни ресурси;	1. Промовисање региона као атрактивне туристичке дестинације, коју карактерише богата природа и пружа могућности за балкански, еко и балнеални туризам;
2. Висок потенцијал за развој туризма (балкански туризам, еко, балнеолошки, итд.)	

Овај пројекат се кофинансира од стране Европске уније кроз Interreg-ИПА Програм прекограничне сарадње Бугарска-Србија. Ова публикација је направљена уз помоћ средстава Европске уније кроз Interreg ИПА Програм прекограничне сарадње Бугарска-Србија под бројем CCI No 2014TC16I5CB007. Јединствено одговорно лице за садржај ове публикације је Технолошки институт аквакултуре и ни на који начин не може бити тумачен као став Европске уније или Управљачког тела програма

3. Повољни климатски услови; 4. Релативно чиста животна средина; 5. Развијене инфраструктурне мреже;	2. Спречавање ризика од нових производа који могу да утичу и загађују животну средину; 3. Успостављање савремених техничких система за пречишћавање
Слабости 1. Технолошки недостатак у погледу заштите животне средине; 2. Фрагментирана пољопривреда, која утиче на животну средину; 3. Недостатак функционалног механизма заштите животне средине; 4. Недовољна свест грађана о њиховој улози у заштити животне средине ;	Савладавање 1. Спровођење пројеката за набавку нових технолошких решења за заштиту животне средине, посебно земљишта, ваздуха и воде. 2. Лобирање за нове законске промене за заштиту животне средине; 3. Спровођење догађаја и кампања за подизање свести грађана;
Шансе 1. Кориштење средстава ЕУ за развој нових механизма заштите животне средине 2. Развој и промоција туристичке атрактивности региона; Привлачење страних туриста; 3. Успостављање метода помоћи за развој еколошки прихватљиве пољопривреде. 4. Развој органске производње;	Коришћење 1. Програми Европске уније за подршку животној средини; 2. Иновативне методе популаризације туристичких могућности на територији региона; 3. Израда новог стратешког плана за подршку еколошки чистој пољопривреди и органској производњи;
Претње 1. Постизање високог нивоа загађења земљишта, ваздуха и воде; 2. Недостатак финансирања, подршке механизмима заштите животне средине; 3. Недовољан капацитет за апсорпцију средстава Европске уније за заштиту животне средине.	Заштита 1. Подношење захтева за финансирање из међународних и европских програма за заштиту земљишта, ваздуха и воде. 2. Општине: Подузимање заједничких меера за заштиту животне средине; 3. Спровођење комуникацијских кампања; 4. Спровођење заједничких еколошких иницијатива у којима могу учествовати грађани из региона.

Земљиште, вода и ваздух су у сталној интерконекцији. Ако постоји проблем са једним од природних ресурса, вероватно је да ће се проблем појавити и код осталих. Ако је загађење или оштећење већ проузроковано, процес повраћаја земљишта, ваздуха и воде може бити немогућ. Могућности за корективне мере су веома скупе и настављају се дуги низ година. Зато је правовремено спречавање загађења најбоље што се може урадити.